

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 25 • ČÍSLO 14 • VYŠLO 20. ŘÍJNA 2023

CENA 24 KČ

Mše za Karla Holomka
v Praze

strana 2

Komentář Tomáše Ščuky:
Počet osob bez přístřeší
narůstá

strana 3

Rozhovor
Se sociologem Petrem
Vašátem o problému
bezdomovectví

strana 5

ZPRÁVY

BRUSEL – Romové v České republice nadále čelí diskriminaci, a to prakticky ve všech oblastech života. Ve své zprávě, která byla na konci září zveřejněna, to uvedla komisařka Rady Evropy pro lidská práva Dunja Mijatovićová. Ocenila nicméně zřízení památníku v Letech u Písku na místě bývalého koncentračního tábora pro Romy. Pochvalu si Česko ve zprávě vysloužilo za dobře zavedený systém ochrany lidských práv, kritiku za rozdrobení odpovědnosti za prosazování lidských práv na mnoho úrovní státní správy.

PRAHA – Na Václavském náměstí v Praze se 17. listopadu poosmé uskuteční Koncert pro budoucnost. Pětihodinový program, který je každoroční slavnostní připomínkou odkazu sametové revoluce, demokratických hodnot a občanské soudržnosti, nabídne desítky hudebních čísel a vystoupení. Mezi potvrzenými účinkujícími jsou mimo jiné Aneta Langerová, Buty, Igor Orozovič nebo kapela Dunaj. Ústředním tématem letošního ročníku bude vzájemný vztah mezi přírodou, člověkem a roboty, potažmo umělou inteligencí. Celý program budou organizátoři živě streamovat na sociálních sítích. ČTK o tom za pořádající společnost Nerudný fest informovala Vladana Brouková.

Špinavý obchod s bydlením. Trpí slabí!

foto: Deník, Petra Poláková-Uvírová

Bydlení bývá dlouhodobým problémem pro tisíce lidí. Trh s byty se za poslední dekády výrazně změnil. Jde hlavně o růst cen. Byty jsou dnes pro běžné občany extrémně drahá záležitost. V sociálně spravedlivé společnosti by přitom důstojné by-

dlení mělo být samozřejmostí. Jde v podstatě o základní právo a předpoklad k tomu, aby člověk mohl fungovat. Bohužel, dnes jde spíše o privilegium pro privilegované. Obrovský počet lidí žije v bytech, které neodpovídají podmínkám dů-

stojného bydlení. Navíc platí za tyto prostory vysoké částky. Máme tu však i zranitelné skupiny občanů, kam často patří i Romové. Těmto lidem, mnohdy i pro jejich původ, majitelé bytů nepronajmou. V této situaci nastupují tzv. obchodníci s chudo-

bou. Romové nemají jinou šanci, jak bydlet, stali by se z nich bezdomovci. Obchodníci jsou obvykle lidé, kteří bydlí v jiných městech a skupují bytové domy po celé republice. Na roz-

Pokračování na str. 2

O životním stylu a zdraví s Lukreciem Changem

„Jak se dítě stravuje, co pije, zda sportuje a jestli dodržuje zdravou životosprávu, velmi závisí na rodině. Škola se sice snaží vést děti ke zdraví, ale někdy vliv rodiny či vrstevníků

vede k patologickému chování dítěte. Proto je nutná komunikace v rodině, správné vzory od rodičů a jejich podpora.“
Lukrecius Chang pracuje jako me-

diátor podpory zdraví ve Státním zdravotním ústavu Praha. Má dlouholeté zkušenosti v oblasti zdravého životního stylu a sportování. Žije v Karvině. Lukrecius je vzorem nejen

pro romskou komunitu, ale i člověk, který si jde za svým snem.
Zdravím Tě, Changu. Co je to vlastně zdraví? A jak vypadá zdravý člo-

věk, jaké má podle tebe hodnoty? Ahoj, Veroniko. Světová zdravotnická organizace (WHO) definu-

Pokračování na str. 4

Špinavý obchod s bydlením. Trpí...

Dokončení ze str. 1

díl od ubytoven nejsou tyto bytové domy pod dohledem, většinou se tak jedná o holobyt s kohoutkem trčícím ze zdi. Nájemné se ale pohybuje od 15 do 20 tisíc korun.

Nekalým praktikám nahrává i společenská situace. Dle opakovaných průzkumů, mít Roma za souseda dnes, zdá se, velká část většinové společnosti nechce. Řešení jistě není jednoduché. Máme však příklady dobré praxe z jiných zemí, kde se otázka bydlení citelně zlepšila. Například v Německu existuje tzv. cukr a bič. A je vidět, že zákon o sociálním bydlení, který v Německu mají už od roku 1950, funguje naprosto skvěle. Lidé, kteří do programu vstoupí, jsou ve velmi krátké době v naprosto jiné situaci.

Sociální práce v Česku ale zatím vypadá úplně jinak. Sociální úředníci by měli pracovat přímo v problémových oblastech. Přenášení odpovědnosti na neziskový sektor není řešení. Neziskový sektor totiž nemá nástroje, aby aktivně řešil problematiku bydlení. Dáváme tak prostor obchodníkům, kteří už několik let vydělávají na těch nejchudších. Majitelé ubytoven i soukromých bytů se nijak netají tím, že ubytovávat chudé a často zadlužené lidi na sociálních dávkách je výhodný byznys, který jim umožnil stát. Ročně jim protečou stamiliony korun. Od června začne platit novela, která by měla platby státu majitelům nemovitostí omezit. Někteří starostové a odborníci na bydlení však tvrdí, že to situaci nezmění.

Ve skutečnosti tím odkládáme společenský problém, který dříve nebo později nemusí mít řada měst pod kontrolou. Opakovaně hovoříme o integraci sociálně vyloučených, ale zároveň tyto lidi necháváme bydlet v nedůstojných podmínkách. Často jde o drastické podmínky, kde vyrůstají malé děti. Jde o další generace, kterou vylučujeme od zbytku společnosti. Ti lidé jsou dlouhodobě bez práce, zato s dluhy a exekucemi.

Je ironie očekávat, že neziskové organizace integrují tyto skupiny, které stát dlouhodobě vylučuje od ostatních. Chybí masivní investice k vybudování dostupného bydlení pro sociálně slabší občany. Ke změně bude třeba i více sociálního citění, schopnosti vžít se do situace rodin a jednotlivců, kteří žijí v sociálně vyloučené lokalitě, čelí chudobě a diskriminaci. Jejich startovací podmínky ke změně jsou totiž diametrálně odlišné od těch, které sociální vyloučení nepotkalo.

Tomáš Ščuka

O Roma vakeren
pořad ČR určený pro Romy.
www.romove.cz

Mše za Karla Holomka

V neděli 15. října od 14 hodin se v kostele Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu v Praze konala mše za nedávno zesnulého spoluzakladatele Muzea romské kultury Karla Holomka, který zemřel na konci srpna. Vzpomínkovou mši celebrolval jeho přítel Tomáš Halík.

„Budeme se modlit za Ing. Karla Holomka, nedávno zemřelého romského aktivistu, politika a blízkého člověka. Také mého přítele, se kterým jsem strávil čas na lidskoprávních konferencích a také na jedné z cest do Španělska, plně zajímavých zážitků. Byl to muž, kterého jsem si nesmírně vážil,“ řekl na úvod mše Tomáš Halík, který se pak vyjádřil i k situaci romské komunity v ČR.

„Každá skupina v dnešní společnosti, která je, ať se nám to líbí nebo nelíbí, mediální, bude mít takový vliv, jaké bude mít osobnosti, které

jsou schopné ve veřejném, především mediálním prostoru, věrohodně hájit její hodnoty,“ uvedl Halík.

„Vždy jsem říkal, že romská otázka bude vyřešena v okamžiku, kdy Romové najdou svého Martina Luthera Kinga. A myslím, že se musí hledat vždy takové osobnosti, které jsou věrohodné, srozumitelné, a jednou z takových osobností byl právě i Karel Holomek,“ řekl během vzpomínkové mše Tomáš Halík.

Karel Holomek byl významný romský aktivista, publicista a politik. Narodil se 6. 3. 1937 do rodiny původních moravských Romů, kteří se na Moravě usadili na konci 17. století. Vystudoval vysokou školu – obor strojní inženýrství na Vojenské akademii v Brně a několik let zde pracoval, kvůli odmítavému postoji vůči okupaci Československa byl z fakulty vyloučen.

Působil v první české romské organizaci: Svazu Cikánů-Romů. V letech 1982 až 1989 pracoval pro samizdatové nakladatelství, v polistopadovém období působil jako poslanec České národní rady za Občanské fórum. V roce 1991 stál u zrodu Muzea romské kultury, mj. byl také ředitelem Mezinárodního romského centra při Helsinském občanském shromáždění či členem Vládní rady pro lidská práva.

Za svůj život získal celou řadu významných ocenění včetně Medaile za zásluhy z rukou prezidenta Václava Havla, dále například cenu Roma Spirit a také Cenu Muzea romské kultury za dlouholetou neúnavnou práci ve prospěch romského etnika a za významnou roli, kterou sehrál při zakládání a budování MRK. Karel Holomek zemřel 27. 8. 2023. romea.cz

Po potyčce v Rýmařově skončil mladík v nemocnici. Po útočníkovi pátrají policisté

Surová potyčka dvou mladíků v Rýmařově skončila v pátek 13. 10. zásahem záchranářů. Po podezřelém osmnáctiletém útočníkovi, který měl napadnout svého o dva roky staršího soka, nyní pátrá policie.

V Rýmařově na Bruntálsku v pátek večer měl surově napadnout 18letý mladík o dva roky staršího muže. Napadeného mladíka po ošetření záchranáři odvezli do nemocnice, kde zůstal.

„Ve večerních hodinách došlo k potyčce mezi dvěma osobami. Jedna utrpěla zranění a byla převezená a hospitalizovaná v nemocnici. Na podezřelého muže je vydán souhlas k zadržení. Pátráme po něm a činíme další úkony trestního řízení,“ upřesnila mluvčí moravskoslezských policistů Pavla Jiroušková.

Motiv potyčky kriminalisté stále vyšetřují. Policie vylučuje, že by mělo napadení jakoukoliv souvis-

lost s národnostní nebo rasovou nenášenlivostí.

Jiří Kordík, tn.nova.cz

Setkání na podporu Izraele v Brně. Nejhorší útok od holokaustu, zaznělo

Na podporu Izraele po teroristickém útoku Hamásu se v pondělí 16. 10. od sedmnácti hodin sešli lidé před brněnským magistrátem na Dominikánském náměstí. Shromáždění přilákalo několik stovek účastníků.

Na pódiu zazněla mimo jiné izraelská hymna a lidé drželi minutu ticha za oběti krvavých střetů. „Děkujeme za to, že jste se tady sešli,“ prohlásil moderátor akce Ivan Rektor.

Hovořil dále směrem k lidem na náměstí. „Jedinou naší cestou je podpora státu Izrael, který se stal terčem nejstrašnějšího útoku, jaký zažil od holokaustu ve druhé světové válce,“ dodal Rektor.

text a foto: Sabir Agalarov

KOMENTÁŘ

Počet osob bez přístřeší narůstá

TOMÁŠ ŠČUKA

Poslední roky čelíme krizím, které se dotýkají každého z nás. Začalo to pandemií covid-19 a pokračuje trvající ruskou agresí na Ukrajině. Ceny služeb, bydlení a potravin prudce narostly. Příjmy pracujících tak nedovolují uspokojit jejich základní potřeby. Počinání současné vlády také nelze objektivně považovat za úspěšné. Boj s inflací je bez úspěchu. Naopak přichází směrem k občanům další utahování opasku v podobě konsolidačního balíčku, který vláda navrhla.

Vyvstává otázka, v jaké situaci se nacházejí ty nejvíce ohrožené skupiny obyvatel? Například v Brně je v posledních měsících vidět na veřejných místech mnohem více lidí bez domova. Přesné informace o počtech lidí bez domova stát nemá, podle odhadů a posledního systematického sčítání u nás v roce 2019 žilo bez domova zhruba 24 tisíc lidí, z toho 2,6 tisíce dětí. Ty ale podle zákona vždy aspoň nějaké ubytování mít musejí. Většina jich přespává v azylových domech nebo v obecních ubytovnách, které společně s noclehárnami nebo domovy na půli cesty využívají i dospělí.

Lidé, kteří přespávají venku, nejčastěji nocují na veřejných místech. Podle šetření se ale každý třetí alespoň jednou za rok uchýlil i do opuštěného domu, squatu nebo technické stavby. Zhruba stejný počet lidí uvedl, že přespává v provizorních příbytcích. Devět z deseti lidí bez domova nemá stabilní bydlení více než rok. Podle sociologů jim současný sociální systém nedokáže včas pomoci. Právě rychlost je přitom klíčová, protože návrat do stabilního prostředí je podle odborníků po letech bezdomovectví náročnější.

Vrátím-li se k Brnu, v minulosti tu byly nastaveny poměrně slibné programy pro boj s bezdomovectvím. Přitom ti, kteří bydlení získali, si jej i udrželi. Navíc se střechou nad hlavou se pak další problémy řeší mnohem snáze. Současné vedení města však tyto projekty utlumilo. Pomoc lidem bez domova je tak velmi omezená. Ovšem bez aktivní politiky města nebude možné zařídit normální bydlení pro tyto lidi či aspoň přespávání v místech splňujících základní protipožární bezpečnost. Dle primátorky Vaňkové dělá magistrát maximum možného. Klíčová je podle ní spolupráce mnoha subjektů, počínaje našimi sociálními kurátory přes městskou policii a další.

Bezdomovectví bude v jakékoliv společnosti do určité míry vždy nějak přítomné. Na druhou stranu není možné přehlížet nárůst osob bez střechy nad hlavou. Bezpečí a pořádek by měly být prioritou každé obce. Nesmíme také opomenout sociálně patologické jevy, které pak v důsledku chudoby či bezdomovectví představují násobně vyšší negativní dopad na ostatní obyvatele města. Otázka zdraví a jeho prevence musí být ve veřejném zájmu každého z nás. Pamatujme na skutečnost, že lidé bez přístřeší a bez možnosti osobní hygieny mohou být časem pro své okolí rizikem nákazy. Ve veřejném prostoru sdílíme hromadnou dopravu, dotýkáme se eskalátorů a řady dalších věcí.

Proto lhostejnost ze strany veřejných představitelů je z mého pohledu nezodpovědný přístup veřejné správy vůči všem občanům.

foto: Sabir Agalarov

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

O životním stylu a zdraví s Lukreciem Changem

Dokončení ze str. 1

je zdraví jako „stav úplné fyzické, duševní a sociální pohody, a nikoliv pouhé nepřítomnosti nemoci či vady“. Zdravý člověk se cítí dobře po fyzické i psychické stránce, má dostatek energie k práci nebo zájmové činnosti, udržuje harmonické vztahy s lidmi, má náplň života a cíle, kterých dosahuje.

Jak se podle tebe v dnešní době stravují mladí lidé?

Většina mladých lidí v současné době podléhá konzumním nabídkám trhu (fast foody, energetické nápoje, sladkosti...). Jen málo mladých lidí se stravuje zdravě a dodržuje vhodnou životosprávu.

Jak se stravuješ ty a tvoje rodina?

Vzhledem k tomu, že jsem již mnoho let sportovec, tak dodržuji i má rodina racionální zdravou výživu s dostatkem zeleniny, ovoce, kvalitního masa apod. O zdravou výživu jsem se vždy zajímal a vědomosti jsem si zvýšil od té doby, co jsem začal pracovat ve Státním zdravotním ústavu Praha jako mediátor podpory zdraví.

Co všechno tvoje práce obnáší a jak tě Romové vnímají?

Moje práce mediátor zdraví obnáší doprovod k lékaři, sestavy jídelníčku, pohybové aktivity – kickbox trénink, fitness kruhový trénink, besedy ve školách. Co se týče úspěchu mojí práce, mám od svých klientů velice pozitivní ohlasy.

Co si myslíš o potravinářském průmyslu, který vyrábí produkty absolutně nepřijatelné pro lidské tělo?

Nabídka potravin a potravinářských produktů se řídí jako v každém odvětví, a to nabídkou a poptávkou trhu. Cílem potravinářských firem je stále zisk a materiální prosperita. Mám pocit, že v poslední době se zvyšuje nabídka bio potravin a přibývá zdravých výrobků.

Jaké nemoci se u lidí v České republice nejvíce vyskytují?

První místo zaujímají v České republice nemoci kardiovaskulárního systému, neboli nemoci srdce a cév (srdeční infarkty, mozko-

vé cévní příhody, ateroskleróza apod.) Na druhém místě jsou nádorová onemocnění (např. Česká republika drží přední místa celosvětově ve výskytu rakoviny střev a konečníku). Snahou podpory zdraví je, aby se lidé dožívali vyššího věku ve zdraví, nikoliv v nemoci.

Co si myslíš o sladkých nápojích a konzumaci energetických nápojů, které jsou obzvlášť u romských dětí a mládeže velice oblíbené?

Sladké nápoje jsou u dětí a mladistvých nadužívané, jedná se o limonády, slazené minerálky, energy drinky, colové nápoje apod. Tyto sladké nápoje způsobují tvorbu zubního kazu, obezitu, diabetes 2. typu, hyperaktivitu, bušení srdce a jsou velmi návykové, z hlediska vysokého obsahu cukru a stimulujících látek (kofein, taurin, kraton).

Žijeme v době, kdy jsme přesyce- ni nejen nadměrným množstvím jídla, ale i pití alkoholu a kouření. Jak by se podle Tebe dalo omezit pití alkoholu a kouření u mladých lidí?

Děti a mladí lidé obvykle napodobují vzory chování a jednání svých rodičů. Tedy kouří-li matka či otec, je vysoká pravděpodobnost, že bude kouřit i jejich dítě. S tímto problémem se setkáváme v rodinách při terénní práci podpory zdraví. Jak se dítě stravuje, co pije, zda sportuje a jestli dodržuje zdravou životosprávu, velmi závisí na rodině. Škola se sice snaží vést děti ke zdraví, ale někdy vliv rodiny či vrstevníků vede k patologickému chování dítěte. Proto je nutná komunikace v rodině, správné vzory od rodičů a jejich podpora.

Jaký životní styl u romské populace převažuje?

Romská populace má velké množství jídla, hodně energeticky vydatného, a přitom mají nedostatek pohybu. Tento začarovaný kruh nezděděného stravování a nedostatku pohybu vede k obezitě, cukrovce, vysokému tlaku a dalším nemocem, které spolu s užíváním návykových látek (nikotin, alkohol) zkracují lidem život.

Co si myslíš o romské kuchyni, kde

převažují jídla, která se skládají z masných a nezdravých surovin?

Romská kuchyně je sice velmi chutná, ale mnohá jídla nejsou zcela zdravá z hlediska vysokého obsahu tuku a cukru, nedostatku zeleniny a ovoce apod. Romové jedí mnoho uzenin, salámů, párky apod., a obecně masa, což představuje každodenní vysoké příjmy živočišných bílkovin, které se podílejí na zhoršení zdravotního stavu. Opět to vede ke vzniku řady nemocí, především obezity, cukrovce, vysokému tlaku či cholesterolu.

Jak by měla vypadat zdravá snídáně, oběd, večeře?

Snídáně: celozrnné pečivo, máslo, plátkový sýr nebo šunka či vejce, zelenina (rajče, paprika, okurka). Na snídani může být také kaše, jogurt s müsli. Oběd: brambory, plátek dušeného masa (kuře, krůta, králik), zeleninový salát. Večeře: zeleninové rizoto se sýrem nebo těstovinový salát s tofu apod. Občas je dobré zařadit kvalitní hovězí maso, méně vepřové (je více tučné). Každý den by člověk měl sníst pět dávek zeleniny a ovoce (jedna dávka je jako dlaň). Nutně potřebujeme přijímat dostatek vlákniny, která funguje jako prevence zácpy nebo nádorů střev.

Jaké bylinky nám pomohou na podporu imunity a na nachlazení? Které by se měly více využívat teď na podzim?

V lékárně nebo obchodech zdravé výživy se dají koupit hotové bylinné směsi, ať už ve formě čajů nebo tinktur či tablet. Bylinky podporující imunitu: třapatka nachová, tymián, šípek, mateřídouška, květ černého bezu, kopřiva, divizna, třezalka apod. Imunitu povzbuzují také výtažky z hub, imunoglukany, které lze koupit v lékárně. Pro povzbuzení imunity je dobrá kombinace zázvoru, citronu a medu s teplou vodou nebo čajem.

Věří Romové doktorům?

Je to individuální.

Jak bychom všichni měli pečovat o své zdraví?

Zdravá strava znamená 3–5 dávek denně, hlavně zelenina a ovoce, obil-

lovin, luštěnin, dostatečný pitný režim. Omezit mnoho kávy a cigarety, dostatečný a kvalitní spánek, péče o duševní hygienu, dostatek pohybové aktivity – sportování, nebo alespoň chůze. A pravidelné návštěvy u lékařů – preventivní prohlídky.

Co si myslíš o tom, že se duševní zdraví u lidí zhoršilo po nástupu mobilů a digitálních technologií?

Na děti a mladé lidi mají IT technologie neblahý vliv z důvodu trávení mnoha hodin u počítače či mobilu, hraní her či sledování nevhodných filmů, jako jsou např. horory. Podporují agresivitu, hyperaktivitu, narušují spánek, způsobují výskyt psychických poruch u dětí – strachy, úzkosti, noční děsy, vedou k narušení sociálních vztahů.

Jak jsou na tom mladí lidé, co se týká sportovních aktivit?

Někteří mladí Romové na základních školách, zvláště děvčata, nemají zájem o pohybovou aktivitu. Nebaví je sportování, kde musí vynaložit fyzické úsilí na sportovní aktivitu, do kroužků nedochází pravidelně, mají časté absence.

Zajímá mě, co je příčinou jejich časté absence? Co je ten hlavní důvod, proč nechodí do kroužků a vyhýbají se sportu?

Myslím si, že naše romské holky se nechťejí moc zapotit, protože mají make-up.

Jsou si rodiče vědomi toho, že zdraví je důležitá část jejich života? A co pro to dělají? Hlídkají sebe a svoje děti, jak se stravují nebo je jim to jedno?

Pokud se jedná o osoby s nedosta-

tečným příjmem financí, nízkým vzděláním, zatížením užíváním návykových látek nebo jinou znevýhodněnou životní situací, tak tyto osoby většinou vůbec neřeší své zdraví ani zdraví svých dětí. Například zanedbávají mytí zubů, rukou, těla, často ani nemají zubaře, pediatra nebo nedochází na preventivní prohlídky. U Romů stále přetrvává starý mýtus, že pokud je někdo obezní, tak se má dobře, má dostatek jídla a peněz.

Kupují Romové bio produkty?

Zpravidla ne, jsou příliš drahé.

Máš nějaký vzkaz pro naše čtenáře, jak bychom všichni mohli podpořit své zdraví?

Dobře se stravovat, vyhnout se stresům, pečovat o duševní pohodu, sportovat nebo se v rámci možností více pohybovat. Dostatečně spát, pečovat o dobré vztahy v rodině i se svými přáteli a blízkými. Vyhýbat se návykovým látkám: omezit příjem kávy, sladkostí, alkoholu, přestat kouřit, neužívat drogy. Dodržovat dostatečný pitný režim 1,5–2 l tekutin (hlavně pít čistou vodu, nenaslazené minerálky, čaje). Věnovat se zájmové činnosti, aktivitám, které nás baví a naplňují radostí. Pracovat, abychom byli ekonomicky soběstační a mohli si zajistit pro sebe i své děti kvalitní životní styl. Pozitivně myslet a být tvořiví v životě, pomáhat lidem.

Děkuji za velice příjemný rozhovor a doufám, že lidem otevře oči a začnou lépe jíst a starat se o sebe. Přeji všem hodně štěstí a zdraví.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Se sociologem Petrem Vašátem o problému bezdomovectví

Mgr. Petr Vašát, Ph.D., pracuje v Sociologickém ústavu AV ČR a na katedře sociologie Univerzity Hradec Králové. V letech 2010–2013 realizoval etnografický výzkum mezi bezdomovci a bezdomovkyněmi v Plzni. Zabývá se komparativním studiem architektury a chudoby, neformality a města, a soustředí se mimo jiné i na různé sféry kultury ulice. Svůj výzkum realizuje v českých a kolumbijských městech.

Dobrý den, pane Vašáte. Jaké jsou hlavní příčiny spojované s bezdomovectvím a pouličním žebráním?

Dobrý den. Určit příčiny bezdomovectví je obvykle velmi obtížné, protože jde o komplexní problém. Zjednodušeně řečeno se bezdomovectví manifestuje na průsečíku určitých ekonomických, politických a urbánních procesů, přičemž konkrétní uspořádání těchto procesů závisí na historickém a geografickém kontextu té země či toho města, o kterých mluvíme. V České republice se bezdomovectví objevilo po sametové revoluci a souviselo s demokratizací společnosti a ekonomickou transformací. S přelomem tisíciletí začalo velmi úzce souviset s globální ekonomikou a fenoménem, který se v Česku někdy nazývá ekonomika levných montoven. V poslední době měla velký vliv pandemie, ale také krize bydlení, tedy obrovský nárůst cen spojených s bydlením. Samozřejmě platí, že svou roli hrají také určité životní změny, jako jsou rozvod nebo experimentování s drogami.

Žebrání nebo tzv. somrování poté představují ekonomické praxe, kterým se lze v prostředí ulice věnovat. Ačkoliv nikdy nebylo doménou pouze lidí bez domova, je třeba říci, že zejména v posledních letech můžeme spatřit přivydělávat si takto obecně i lidi, kteří ještě bydlí, i když dojíždí za výzkumem, se například v posledních pěti letech proměnila demografie těchto lidí tak, že v současné době můžeme vidět na ulici mnoho seniorek a seniorů. Mám pocit, že podobný trend můžeme vidět i v Česku, ale žádná konkrétní aktuální data Vám k tomu nepovím.

V Brně i jiných městech ČR se tento problém viditelně zvyšuje. Jak to řeší zařízení určená pro bezdomovce? Jsou tato zařízení připravena na nadcházející zimu?

V Česku je spektrum nabízených služeb pro lidi bez domova nebo uživatele návykových látek dáno Zákonem o sociálních službách 108/2006 Sb. Jde o celou řadu služeb, od denních center nabízejících potraviny nebo sprchu, až po pobytové služby poskytující různou formu noclehu.

V průběhu zimy obvykle panuje zvláštní zimní režim, kdy jsou účelově navýšené kapacity. Sociální pracovníci a pracovníci v Česku odvádí skvělou práci navzdory často

skromným a provizorním podmínkám. Znaří své klienty a znaří také podmínky českých zim, proto vůbec nepochybují o tom, že připravěni jsou.

V poslední době se vyskytují žebrající lidé, kteří pro svoje účely využívají i zvířata (v Brně a v Praze se jedná o psy). Jaký na to máte názor?

Asi bych v tomto případě nepoužil slovo „využívají“. V českém kulturním kontextu je běžné mít psi nebo kočky jako mazlíčky. To se týká i lidí bez domova. Vlastně pro ulici, kde samota a monotónnost dokážou být ubíjející, je to snad ještě o něco pochopitelnější. Lidé bez domova mají prostě rádi své psi. A to, že jim záměrně nebo nezáměrně vypomůžou vygenerovat nějaký příjem, v tom nevidím problém. Problém vidím v tom, když dochází k nějakému týrání. S tím jsem se ale v prostředí ulice nikdy nesetkal.

Obecně, jednání člověka není nikdy řízeno jednou konkrétní motivací či cílem. Člověk zkrátka jedná především prakticky a snaží se danou aktivitu uzpůsobit tomu, jaká je jeho situace a možnosti. Jak se říká, „dvě mouchy jednou ranou“.

Proč radnice a úřady ve městech tolerují popíjení alkoholu a pouliční žebrání? Přesto, že

jsou vyhlášky zakazující pouliční žebrání?

Mám pocit, že to je spíše opačně, tedy, že popíjení alkoholu a pouliční žebrání tolerováno v českých městech spíše není. Za mne se v tomto tématu skrývají dvě roviny. Jednou je obecně česká tolerance ke konzumaci alkoholu, druhou netolerance konzumace alkoholu v prostředí bezdomovectví. Vyhlášky zakazující alkohol ve městech, které účelově cílí pouze na lidi bez domova, jsou podle mne nesmysl. V našem výzkumu se například ukázalo, že popíjející lidé bez domova jsou pouze tou nejviditelnější skupinou a že větší část tak moc nepije, resp. ne tak často. Mnohem efektivnější a smysluplnější by bylo pracovat konkrétně s touto skupinou pijáků a nezneužívat vyhlášky k šikaně lidí na ulici. Druhou rovinou je, jak jsem zmínil, česká tolerance ke konzumaci alkoholu. To je problém, který by se měl spíše řešit, protože poté stojí v pozadí celé řady dalších problémů, které i v důsledku stojí další a další peníze.

Kam to podle vás všechno vede? Proč došlo k nárůstu pouličního žebrání a s ním spojeného bezdomovectví i u mladých lidí?

Nemám nyní k dispozici nějaká konkrétní data, která by toto potvrzovala, ale obecně velkou roli skutečně

v poslední době sehrála pandemie, která dopadla na řadu neformálně pracujících lidí, kteří museli nějak prakticky zareagovat. Zde šlo, myslím si, více o starší ročníky.

Aktuálně tu ale máme velkou inflaci a vleklý problém s bydlením. Pokud došlo k nějakému nárůstu žebrání/somrování u mladých ročníků, pak bych to dával do souvislosti s těmito procesy.

Jsou si lidé bez domova vědomi toho, že mají možnost využívat sociální pomoc, jako jsou různé noclehárny, charitativní organizace, které nabízejí přespání, stravu a základní hygienu?

Tady hodně záleží, v jaké fázi bezdomovectví se konkrétní člověk bez domova nachází. Pokud jste čerstvě na ulici, tak nějakou dobu trvá, než se zorientujete v nabídce, ale i než ztratíte ostych vůbec toho využít – představte si, že máte za sebou nějakou traumatickou událost, jako je rozvod nebo domácí násilí. Proto nezbyvá nic jiného než kontinuální osvěta ze strany měst a nabízení ze strany sociálních služeb.

Alkohol a život na ulici k sobě patří, co si o tom myslíte?

Neřekl bych, že k sobě patří. Stejně jako v majoritní společnosti, tak i v prostředí ulice jsou lidé, kteří se rádi napijí, a ti, kteří abstíní. Po-

kud to nemá nějaké toxické dopady na daného člověka nebo na jeho okolí, nějak bych to nedemonizoval. Ale pravdou je, že pokud se nemáte kam vrátit, tak jste jednoduše více vidět než ti, co popíjí doma.

Mohl byste nám uvést pár důvodů, proč lidé upadají do extrémní chudoby?

Záleží na tom, co myslíme tou extrémní chudobou. Pokud se bavíme o extrémní chudobě v kontextu bezdomovectví, parafrázoval bych slavného sociologa Petra H. Rossiho a řekl, že hranice mezi bezdomovectvím a extrémní chudobou nejsou nijak ostré. Jinak řečeno, bezdomovectví je vždy spojené s chudobou, i přesto, že se téma chudoby v případě bezdomovectví neskloňuje tak často.

Jaký je postoj většinové společnosti k lidem bez domova?

Ve své knize Na jedné lodi mám poměrně rozsáhlou kapitolu nazvanou Proč Češi nesnáší bezdomovce?, která se tomu věnovala. Ale zde to okomentuji takto: Postoje jsou spíše negativní, a to z mnoha důvodů – ekonomických, afektivních, politických. Ale i přesto existuje mnoho lidí, kteří jsou každodenně solidární a nebo pomáhají kontinuálně lidem na ulici. Neměli bychom proto na ně zapomínat a sytit tak domněnku, že je všechno špatně a že mezilidské vztahy nejsou, co bývaly atp. Protože to tak jednoduše není.

Jakou máte vy osobně s lidmi bez domova zkušenost?

Moje zkušenost je pestrá, zažil jsem jak hezké chvíle s přáteli, tak nepříjemné situace s agresivními lidmi. Řekl bych, že populace lidí bez domova se neliší od populace majoritní. Nikoho bych nedemonizoval a od nikoho bych neměl přehnaná očekávání.

Existuje nějaký prostředek, jak zastavit narůstající počet lidí bez domova?

Nástrojů je a musí být celá řada, protože, jak jsem uvedl na začátku, bezdomovectví je skutečně komplikovaný a komplexní fenomén. A nejde zde o prázdné floskule, když to říkám. Zároveň neexistuje nějaký univerzální řešení a ani ta řešení, která jsou, nelze takhle shrnout do několika vět. Obecněji řečeno bych řekl, že na nějaké systémové či strukturální úrovni je třeba zbavit se ekonomiky levných montoven a zajistit sociální bydlení. Tím by se předešlo bezdomovectví celé řady lidí. A potom velká podpora stávajících a nových sociálních služeb nebo sociálních podniků, které každodenně pracují na změně životů lidí, kteří již tím sítím propadli. A protože každému pomáhá trochu něco jiného, tak čím pestřejší tahle nabídka bude, tím více lidí se podaří v různých fázích bezdomovectví dostat zpět.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Bijo kheriben...

Me čačikanes nadžanav mange te predstavinel, sar džidiľomas avri. Kaj pašľilomas, te man ulahas e horučka, vobec, sar egzistinavas bijo kheriben? The adaďives hin but manuša avri pal calo Čechiko. O manuš našťik pre lende kerel baripen, bo adaďives šaj imar mindar the amenge pes te avel avka. Sar napotínaha o bitos, jekhvar, duvar, imar sam avri!

The k'amende andro foros hine ajse manuša, so peske nadine briga, the imar hine avri. Melale, bokhale, avri dičhon igen namištes. Me ke-civar dav ajsenge biš abo jepašel koruni, kaj peske te cinen vareso te chal. Ale ola, so žobrinen, ajse nakamav. Bo sakones nane ajci love, kaj te detkeren.

Prindžarav jekhe manušes, so hin avri, bešenas k'amende pro sidľišťis la romňaha, the trine čhavorenca. Phučavas lestar, so pes ačhila, soske hino avri. Odava, so mange vakerelas, hin mange pharones.

„No, džanes, romňije, ačhila pes, me oleha našťik kerav nič, pr'ada svetos nihkaj našťik rakhav e buťi, niko man nakamel te del te kerel, som nasvalo, ko dela ajse nasvaleske buťi? Niko! Me kamavas, ale imar man nane dzeka furt te phirkerel. Jekhvar man ľiňa o Vietnamcos pre brigada, ale čak pro duj kurke, no s'oda? Aspoň man sas pro azilis te poťinel. Dikhes pre mande, the kames te džanel, sar man chudľom avri? Hi, sas man buťi, keravas andre tovarňha pro smeni, o love sas mištes. Dživahas lačhes, no ačhila pes mange andre tovarňha baro urazos, dine man andre špítala, somas odoj duj čhon. Chudľe man avri andal o meriben, ale soske? Th'avka som invalidas, andal e tovarňha man nič nadine, phen-de, hoj odava sas miri chiba, nachudľom aňi korunka. Palek maroďina-vas jekh berš, džalas odava, ale e romňi pes manca sako đives pelinelas vaš o love, nasas, čulo chaben, the vaš o čhavore. Ačhila e marodka, the chudahas čak, so e romňi chudelas, o rodičakos, the odava sas igen čulo. Pro bitos te poťinel naachelas o love, napotínadam trin čhon, bo nasas ajci love, mukhahas o love pro chaben le čhavorenge. Phirahas tiž pal o socijalki, ale nadenas amen nič, hoj chudas dosta. Furt amenge o uradi pisinenas, hoj amen avri čhivena, hjaba lenge sikhavahas, keci amen hin love, odava lenge nadžalas pre duma. Mušinen te poťinel, bo džana avri pre ulica! Sostar te poťinel, kana nane sostar, le čhavorenge kampel o chaben! Miri romňi igen sas pre mande bibacht, sas odava igen džungalo dživipen. No, e romňi pes ľiňa le čhavorenca, the geľa ke daj, ko dad, me ačhilom korkoro.“

Ačhila te vakerel, the leskere jakhendar džan o apsa. Hin mange pre leste pharones, terno manuš, hin leske tranda the eľta berš, ajso terno manuš avka te ačhol.

„E romňi man mukhľa, me našťik odoj džav, jon man nakamen. No, aspoň o čhavore hine andro rendos...“

„Pr'oda urazos šaj tuke ľiňal o advokatos...“

„Hi, me džanav, ale kaj ľiňomas vaš leske o love?“

„Hi, čačo tut, mušinel pes te poťinel. Kaj tu pašľos, kana hin tut o horučki?“

„No, odava namištes, ale džav pro azilos, the odoj som...“

„Calo đives?“

„Na, avka, sar hin man horučki, mukhen man calo đives, ale avresar mukhen amen te sovel, the tosara mušinas te džal avri. Hin odoj o sprchi, šaj amenge keras e higijena...“

„Aspoň, kaj hin...“

„Ale mušines te poťinel churde love, kana mange vareko del biš koruni, hin man pro azilis...“

„Tut nane rokoňi? Te pomožinel tuke?“

„Adaďives nane fajta, romňije, sako dživel vaš peske. E daj le dadeha imar nane, tha o phrala le pheňenca, sar te šoha nasas, kana man resen, aňi lačho đives mange naden. Ladžan pes vaš mange, no, sar avri dičhuvav!“

„Hine tiž ajse organizaciji, so pes starinen...“

„Džanav lendar, ale me imar mange zvikňindom pre ada iletos, bijo povinosťa...“

„The so o invalidno duchodos, hin tut, na?“

„Džanes, keci man dine? Šov ezera, the mindar džan o love pro alimienti le čhavorenge, mange naačhol aňi koruna.“

„Tut nane nisavi nađeja...“

„Na, romňije, me imar nakamav te phirel pal o uradi. Andal jekh vudar tut bičhaven pal aver, the odolestar nič nane. Me imar dživav ada iletos, nič man narodkerav...“

Phenel, the visarel pes khatar mande, pijel e cigareťli. Me leske dav lačho đives, the džav khatar leste het. Džal mange pal o duma, keci manuša avka dživen. Isto but manuša, savoro hin igen kuč, te poťinel o bitos, elektrika, plinos, kaj ajci o manuš te kidel? So amenca kerde ola bare raja? Duminav, hoj mek buter manuša, the o terne, avena bijo kheriben!

Me som rado, hoj mek sam mire romeħa jekhetane, birinas te poťinel o bitos. Te ulomas korkori, tiž napotínomas, ale man hin igen lačhe čhavore, jon bi man namukhenas, jon pes postarinena vaš mange, oleske me paťav. Ale goreder hin ajsenge, kas nane ajse lačhe čhavore. Hin les čačo, ole manušes bijo kheriben, sar phenelas, hoj e rokoňi hin čak sako vaš peske. Mušinas amenge te del bari briga, the mištes te rachinel, kaj te na amen avri čhiven, te na avas bijo kheriben...

Irena Eliášová

Jasná zpráva...

Tak nevím, zda mám jít domů, anebo tady vyčkat v čekárně u doktora, než na mě přijde řada. Nemůžu si dovolit předbíhat, to bych to schytal! Rozhlížím se po těch pacientech a koukám, že jsem tu nejmladší, samá staroba, ti důchodci nemají co dělat, tak si radši zajdou pokecat sem. Kecají, jako kdyby byli někde v parku, mě bolí hlava a moc mi to jejich blábolení vadí. Myslím si, že každý člověk sem nerad chodí, nejen já. Ale ta hlava mi nedá pokoj, nemůžu se v práci soustředit na nic, žádný lék nepomáhá. Přede mnou je spousta lidí, tak se pokusím číst, když to půjde.

„Pan Mušla, poďte, jste na řadě!“ probudila mě sestra.

„Už jdu.“ Usnul jsem, jak dlouho, nevím.

Vešel jsem do ordinace a sestra mi říká: „Posaďte se, za chvíli půjdete k doktorovi.“

Posadil jsem se a koukám na sestru, je nějaká divná, kruhy pod očima svědčí o nespavosti, je bleďá, její výraz tváře je hrozný, asi má starosti. Vyšel od lékaře pacient a já vešel dovnitř.

„Pane Mušla, posaďte se a říkejte, co vám je.“

„Moc mě bolí hlava, jinak skoro...“

„Tak změříme tlak a uděláme krevní testy, ano?“

„Ano.“ Pan doktor je starší a vypadá velmi dobře, měří mi tlak a já poslušně dělám, co mi říká.

„No, tlak je malinko vyšší, a poslechnu vás ještě, sundejte košili!“

Snad to nebude tak vážné, jde mi hlavou.

„No, pane Mušla, na plicích nic není, ale sestra vám vezme krev. Kouříte?“

„Málo.“

„Tak jo, pane Mušla, můžete už jít, na shledanou.“

„Děkuji, na shledanou.“

Vypadl jsem od něj a sestra mi nabrala čtyři zkumavky krve. Nemohla si žílu ani za boha napíchnout, leda bídu, nakonec se jí to podařilo a já mám teď velkou modřinu. Doktor mi předepsal Ibalgin a hotovo. Snad to pomůže.

Ta moje hlava nepřestala bolet a já jsem v práci, přemáhám se jako blbec, ale musím vydržet. Kolegové mi radí, co mám dělat, ale já je neposlouchám. Je půl druhé, za chvíli skončím, lehnu si doma a vypnu všechno. Můj mobil zvoní.

„Ano?“

„Pane Mušla, musíte seavit k lékaři...“

„Co se děje?“ ptám se a lekl jsem se.

„Po telefonu vám nemůžu nic říkat, musíte seavit u nás, hned zítř ráno, ano? Jedná se o vaše testy, na shledanou...“ a skončila.

Do mě vjel hrozný strach, aha, proto mě ta hlava tak bolí, tak mám nějakou vážnou nemoc! Jsem v koncích, hlava ještě víc začala bolet, vzal jsem si dvě tabletky. Celou noc se mi zdál špatný sen, hrůza a děs, to je znamení mého osudu!

„Dobrý den, pane doktore, prosím vás, co se děje?“ Hned jsem se

ptal doktora, jak jsem vešel.

„No, ne tak zhurta, posaďte se a půjdeme na to pomalu, ano?“

„O co jde?“

„Víte, pane Mušla, neříká se mi to lehce, ale vaše krevní testy nám ukázaly velmi vážnou nemoc, je to...“

„Pane doktore, je to rakovina?“

„No, je to bohužel tak, ale dneska se dá léčit, není to...“

„To je můj konec!“

„Neberte to hned tak špatně, jsou možnosti...“

„Já ničemu nevěřím, na to se umírá a já...“

„To není ještě konec, vše se dá...“

„Nedá se ještě nějak zjistit, rentgen, nebo něco jiného? To, že mě bolí hlava, už je nádor? To není možné...“

„Ano, ano, pane Mušla, já jsem vám chtěl cosi říct, ale vy jste mě nenechal, uklidněte se a poslouchejte mě. Já vás ještě pošlu na CT a uvidíme. Ale nebude to hned, musíte vyčkat, hned tam zavolám a objedná vás, ano? Zatím si běžte do čekárny a počkejte na sestru.“

„Ano...“

Vyšel jsem od něj a zamotala se mi hlava, celý svět se přede mnou zhroutil. Tak já mám opustit svůj život už teď? Já nikomu nevěřím, že se dostane z rakoviny, to jsou jenom kecy, na chvíli ji zkrotí, ale ona se vždy vrací a ukončí život! Co teď? Mám to říct rodičům? Přátelům? A Sabině? Ta nevím, jak to vezme.

Vyšla sestra a dává mi papír.

„Tam to máte napsaný, datum a hodinu, ano?“

Kývl jsem hlavou, že rozumím a vypadl jsem z čekárny. Na CT se mám dostavit až za dva týdny, panebože, do té doby se zblázním!! Co teď? Vezmu si v práci dovolenou a pojedu se Sabinou někam hodně daleko, někam, kde mi nic nebude připomínat doktora a konec života. Dnes si udělám den jen pro sebe, zavolám Sabině, ať nechodí, že jsem v práci a budu sám. Budu přemýšlet o svém životě, co jsem udělal správně a co ne, co se dá. Vlastně už nemám tolik času, abych něco opravoval, zlepšil, už opravdu na to není čas. Koupím si pořádnou whisky a s tou to všechno zapiju!

Prožili jsme krásnou dovolenou, Sabině jsem nic neřekl, ale dávala se na mě nějak blbě, určitě něco cítila. Ale já držel hubu. Moji drazí rodiče taky nic neví, nevím, jestli je to správné, ale mně nejde jím to říct. Jdu na CT, uvidím, jestli toho vetřelce ve mně najdou! Prvně jdu na takové vyšetření, snad to půjde.

„Tak, pane Mušla, cétěčko ukázalo, že tam nic, ale vůbec nic nemáte!“

Koukám jako blbec. „Prosím?“ ptám se.

„Nikde ve vás jsme nic takového nenašli, koukněte!“

Já koukám a ničemu nerozumím. Co to jen znamená? Odešel jsem a nevím, jestli se mám radovat anebo bát. To není možné, jak ty testy přeci ukázaly, co když se stala nějaká chyba v laboratoři? To snad ne! Zajdu ještě ke svému lékaři s výsledky a tam se zeptám, zda je to možné.

„Pane Mušla, jak vidím, tak jste čistý. A co hlava, bolí?“

„Ne, už přestala.“

„Víte co, pane Mušla, vezmeme znova tu krev a uvidíme, ano?“

„Pane doktore, není možné, aby se spletl v laboratoři?“

„To asi ne, ale i oni jsou jen lidi, to víte.“

Sestra mi znova nabírá krev, doufám, že bude dobrá. Už nevím, co si mám myslet.

„Zítř se stavte pro výsledky, ano?“

„Ano, na shledanou.“

Jdu domů, ale už se mi lehčeji dýchá, snad budu mít zítřa lepší den.

„Tak, pane Mušla, vaše testy dopadly dobře, v krvi nic není...“

„Ale vy jste říkal, že mám rakovinu...“

„To mně říkaly ty testy krve, možná se opravdu spletli v laboratoři...“

„To mám velkou radost, pane doktore! Jsem šťastný člověk na světě!“

A vypadl jsem ven, ven od doktora a sestřičky. Určitě ona popletla ty zkumavky, na to dám krk... Jsem normálně zdravý a silný chlap, jak já se zlepším ke všem! Nemám vážnou nemoc, jasná zpráva pro mě...

Irena Eliášová

Bizutno hiros...

Avka nadžanav, či džava khere, abo užarava, dži kim avela pre mande o rados. Sar man preku dikhav, adaj hine čak phure manuša, savore hine nasvale, abo aven adaj peske te dumazinel. Me som adaj akaňik jekhterneder maškar lende. Jon avka vikaha dumazinen, hoj man mek buter dukhal o šero. Phenav, hoj ňiko naphirel rado pal o dochtora. Ale man avka dukhal o šero, hoj andre buťi našťik mange džal te kerel. Pherdo manuša adaj, avka kezdynava te ginel.

„O Mušlas, av, imar hin pre tute o rados.“ Vičinel pre mande e sestrička.

„Imar džav,“ phenav. Andre sufom, nadžanav, sar but.

Džav andre, the e sestrička mange phenel: „Beš tuke, tel e perca džaha andre.“

Bešfom mange, dikhav pre sestrička, joj, savi hiňi našukar, lake-re jakha phenen, hoj nasuťa, talam hin la baro dumišagos, bare starosťa. Khatar o dochtoris avľa avri o gadžo, the imar džav me.

„No, Mušlas, beš tuke, the vaker, so hin tuke.“

„Igen man dukhal o šero, avresar...“

„Avka zmerinaha o tlakos, the keraha o testi le ratestar, hi?“

„Hi.“ Dikhav pre leste, hino phureder, ale avri dičhol mištes. Kerav sa, so phenel.

„O tlakos hin čulo upre, the mek šunava, sar phurdes, čhivtele o gad!“

„No, Mušlas, pro buke nane nič, e sestrička tuke lela o rat. Fajčines cigaretľi?“

„Hi, čulo.“

„Mištes, no, ačh Devleha.“

„Paľikerav, ačh Devleha.“

The džav avri. E sestrička mange lel o rat, ale nadžal lake te phosavel, imar del o Del, phosaďa, the liňa štar skumavki rat. Akaňik hin mange pro vast kikno flekos. O dochtoris mange pisinďa brufenos, talam ačhela te dukhal o šero.

Oda miro šero furt dukhal, na-ačhol, andre buťi našťik duminav, o pajtaša mange den goďi, so te kerel, no me len našunav. Sar avava khere, pašľuvava mange pro haďos. O telefonos mange zvoňinel.

„Mušlas, mušines te avel ko dochtoris...“

„So pes kerel?“ chudľom dar.

„Perdal o telefonos natromav te phenel, odava džal pal o rat tuma-

ro, mušines te avel tosara. Ačh Devleha.“ Ačhiľa te vakerel.

Joj, pekľa andre mande bari dar, so te hin man varesavo baro nasvalipen? O šero mek buter dukhal, imar hin vigos... Calo rat dikhavas igen namištes suno, baro džungalipen, avka odava hin miro sudos!

„Lačho đives, dochtoris, s’odava pes kerel?“ imar pekav pro dochtoris lava.

„Na avka zorales, beš tuke, the džaha pr’oda polokones.“

„So pes kerel?“ phučav lestar.

„Džanes, Mušlas, tiro rat sikhaďa amenge, hoj hin tut baro nasvalipen...“

„Hin odava raka?“

„No, hin avka, nek rakhel o Del, ale adaďives šaj pes del avri...“

„Odava hin miro vigos!“

„Odava avka natromas te vakerel, savoro pes del...“

„Me ňisoske napaťav, pro raka sako merel...“

„Savoro šaj o manuš...“

„Nadžal varesoha te kerel, o rengeňis abo vareso aver? Odava nane modo, so man dukhal o šero, kaj te avel imar e raka...“

„Hi, Mušlas, ale tu mange nades te phenel lav. Dava tut pro CT, me odoj vičinava pro telefonos, ale nabela odava mindar. The tu dža andre čakarňa te bešel, e sestrička tuke dela o papiris.“

„Hi...“

The džav avri khatar leste andre čakarňa. Calo svetos pes mange irinďa perdal, joj, me som ajso nasvalo, hoj imar merava? So kampav te kerel? Me ňikaske napaťav, hoj avri sasťola la rakatar, hi, čulo ačhol, ale paľis avel pale, the o manuš th’avka merel! Kampav te phenel la dake, le dadeske? La Sabinake? Ko džanel, sar odava joj lela.

Avľa e sestrička the del mange o papira.

„Hin odoj pisimen o đives, the e ora, hi?“

Kivinav lake le šereha, hoj džanav, the džav avri andal e čakarňa. Joj, pro papiris hin pisindo, hoj tel duj kurke džava pro CT, me diliňalľuvava le nervendar!! So te kerel? Lava mange andal e buťi dovolenka, the džava la Sabinaha dur, avka dur, kaj nadikhava le dochtoren the ajse nasvale sestričken, kaj te naduminav pro meriben. Adaďives avava korkoro, vičinava la Sabinake, hoj som andre buťi, the avava khere.

Mušinav te duminel, sar dživavas, sar džalas miro iletos, kaj keravas namištes, the kaske kerďom nalačhes pro jilo. No imar akaňik našťik prekerav pro mištes, nane imar časos. Cinava mange lachi wiska, the laha savoro andre pijava!

E dovolenka amenge geľa mištes preku, la Sabinake nič naphenďom, no dikhelas avresar pre mande, talam šunelas. Ale me ľikeravas miri chib. The la dake le dadeske naphenďom, nadžal mange jilestar odava te phenel. Džav pro CT, elšebnovar džav pro ajso, ko džanel, so mange rakhena andre miro teštos, savo vetrelcos!

„Avka, Mušlas, pro CT nane nič te dikhel, nane odoj nič andre tute!“

„So?“ phučav lestar.

„Nič andre tute naarakhľam, dikh!“

Me dikhav, ale ňisoske naachalľuvav. S’odava? So te andre laboratorija kerde chiba? Me džava mek ko miro dochtoris, the phučava lestar. Nadžanav, či hin man loš, abo te avav somorutno.

„No, Mušlas, sar dikhav, sal žužo, nane adaj nič. So o šero, dukhal?“

„Imar ačhiľa.“

„Džanes so, Mušlas, laha pale o rat, the dikhaha...“

„Dochtoris, šaj keren chiba andre laboratorija?“

„Odava na, ale the jon hine čak manuša, odava džanes, na.“

E sestrička mange pale lel o rat andro zkumavki, dela o Del, hoj avela mištes.

„Tajsa av vaš o papira, hi?“

„Hi, ačh Devleha.“

The džav khere, imar pes mange feder phurdel, talam tajsa avela feder đives.

„Avka Mušlas, tiro rat hin sasto, nane odoj nič...“

„Ale tu phenehas, hoj hin man raka...“

„Odava phenelas tiro rat, talam kerde andre laboratorija varesavi chiba...“

„Joj, man hin bari loš, dochtoris! Som bachtalo pr’ada svetos!“

The denašav avri khatar o dochtoris the khatar e sestrička. Pro šel percent, joj e sestrička kerďa chiba. Me som sasto the zoralo murš! Akaňik me avava ke sakoneste igen lačho! Nane man ňisavo nasvalipen, baro hiros vaš mange...

Irena Eliášová

Bez domova...

Já si skutečně neumím představit, jak bych žila venku. Kde bych si lehla, kdyby mě chytla horečka, vůbec, jak bych existovala venku, bez domova? A dnes je skutečně takových lidí hodně v naší republice. Člověk je nemůže odsuzovat, neboť hnedle se to může stát každému z nás. Postačí, když se párkrát nezaplatí nájemné, někdy není z čeho zaplatit, a jste venku!

U nás ve městě jsou taky lidi, kteří si nedali pozor na svoje bydlení a dneska jsou venku. Hladoví, špinaví, jejich vzhled je hrozný. Já osobně jsem jim kolikrát dala dvacku, pajdu, aby si koupili něco k snědku. Ale vadí mi, když žebrají, to nesnáším. Každý dnes máme jen tak tak pro sebe, abychom se uživil.

Třeba jeden bezdomovec u nás, znám ho, protože bydlel na sídlišti s rodinou, se třemi dětmi a se ženou. Ptala jsem se ho, co se stalo, že je najednou venku. To, co mi vyprávěl, mě dojalo.

„No, víte, paní, stalo se to a já s tím nehnu, nemůžu, protože jsem nemocný a nikde nemohu najít práci. Už mě to přestalo bavit, pořád chodit a prosit o práci, snažil jsem se, ale nikde nebylo nic. Až jednou mě zaměstnal jako brigádu Vietnamec, jen na dva týdny, ale měl jsem aspoň na azyl a trochu najíst. Teď nemám nic. Díváte se na mě a chcete vědět, jak jsem se dostal ven? Ha, ha, milá paní, to můžete i vy dneska, každý, kdo zamešká platit nájemné, nikdo s námi nemá slitování. Víte, makal jsem ve fabrice na tři směny, penízky byly dobré, stačilo nám to. Vše bylo, jak má být, byl jsem šťasten a moje manželka taky. Máme tři malé děti, kluci už chodí do školy a dvoutletá dcera je s manželkou doma, ona do práce nemůže. Jednoho dne se mi v práci stal úraz, bylo to moc špatné, byl jsem v nemocnici dva měsíce. Dostali mě z toho, žiju, ale k čemu? Noha je velmi špatná a moje páteř je poškozená, marodil jsem celý rok a v práci mi to jako pracovní úraz neuznali. Řekli, že to byla moje chyba, takže nic mi nezaplatili, žádné odškodné, a já zůstal invalida za málo peněz! Po roce marodky jsme zůstali bez peněz, to, co brala manželka, bylo opravdu málo na živobytí a na nájem. Řeknu vám, co jsme zažili za těžký život, nemáte představu! Přestali jsme platit nájem a na sociálku prý nemáme nárok. Manželka se se mnou začala hádat a denně jsme byli v sobě. Věčně výhrušné dopisy od úřadu, že nás vystěhují, darmo jsem jim ukazoval, kolik máme peněz, že není z čeho platit. Platit se musí, to já vím, ale děti potřebovaly najíst.“ Odmlčel se na chvíli a jeho oči se zarosily. Není mi dobře, opravdu, mladý chlap, sedmatřicet roků, a takto skončit!

„Manželka mě opustila, odjela i s dětmi k rodičům. Já tam nesmím, to víte, co s takovým invalidou, její rodiče mě nemusejí. Já jsem rád, že aspoň děti jsou v pořádku...“

„Je mi to líto, ale ten úraz v práci, měl jste si vzít právníka...“

„Jo, to vím, ale kde bych na něj vzal peníze?“

„Taky pravda, za všechno se platí. Ale zajímá mě, kde jste, když jste třeba nemocný, s chřipkou, kde si lehnete?“

„No, to je blbý, ale zajdu si na azyl a tam jsem...“

„Celý den?“

„Ne, tak pokud mám horečky, tak mě tam nechají ležet, ale jinak nám dají nocleh a ráno musíme pryč. Taky se tam můžeme osprchovat, udělat hygienu...“

„Aspoň, že tak...“

„Ale je to za malý poplatek, když mi někdo hodí nějakou dvacku, mám na azyl...“

„Takže vy nemáte rodinu? Že by vám pomohli?“

„Dneska, paní, rodina není, každý je sám pro sebe. Naši rodiče už nejsou a sourozenci, jako kdyby nikdy nebyli. Stydí se za mě, když mě potkají, ani mě nepozdraví. Nedívím se jim, jak vypadám!“

„Jsou taky různé organizace, co se starají...“

„Vím o tom, ale já si už zvykl na tento život, bez povinností...“

„Ale co invalidní důchod, máte, ne?“

„Víte, co mi dali? Šest tisíc, a to hned jde dětem na alimenty, mně nezbuďe ani korunka.“

„Vy nemáte žádnou naději...“

„Ne, paní, já se už nechci vláčet po všech těch úřadech. Už jsem se nachodil až moc, z jedné dveří vás pošlou do druhé a furt nic. Nemám žádnou naději na lepší život, už jsem si zvykl na tento život a nic hledat nebudu, nemá to cenu!“

Přestal se mnou mluvit, zapálil si cigaretu a já od něj s pozdravem odešla. Je mi z toho na nic, kolik lidí tohle musí prožívat? Určitě hodně, myslím si, že se to stává z toho, že všechno je drahé, nájemné, elektrika a plyn, to se opravdu těžko zvládá. Co to s námi provedli ti naši páni ve vládě? Za chvíli bude na ulici spousta i mladých lidí bez domova!

Já mám štěstí, že ještě jsme dva s manželem. Pokud bych byla sama, taky bych nezvládla platit nájemné, ale mám dobré, hodné děti, ty by mě neopustily a postaraly by se o mě. Horší je, že každý toto nemůže říct. Má pravdu ten člověk bez domova, že rodina je každá jen sama pro sebe, to, že je vše drahé, se každého týká. Člověk si musí dávat opravdu pozor a vše propočítat, aby bylo na nájemné, abychom nebyli venku bez domova...

Irena Eliášová

Objevte Příběh Romů
Discover the Story of Roma people

Muzeum romské kultury: jediné svého druhu v Evropě
The Museum of Romani culture: the one of its kind in Europe

rommuz.cz

ZDENĚK DANIEL

**VESMÍRY/
KOSMOSA/
UNIVERSES**

**VERNISÁŽ 2/3/23
3/3/23 – 31/12/23**

rommuz.cz
Bratislavská 67, 602 00 Brno

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%
žádosti o inzerci na: holomkova@srnm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:
způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo pošlete e-mail s vašimi údaji na adresu holomkova@srnm.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

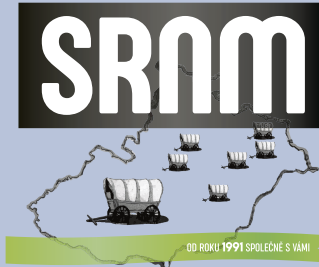
Kamen te sikh'lol romanes? Chcete se naučit romsky?

Přihlaste se na kurz romštiny pro začátečníky
V kurzu se naučíte základní fráze, slovíčka i gramatiku. Většinu hodiny budeme konverzovat. Budeme si ale taky povídat o romských realitách a zvycích a čas bude také na vaše otázky.

- PISINAS**
„přehledná, srozumitelná, praktická“
ROMANES
- VAKERAS**
„filmová“
ROMANES
- DŽANAS**
„dílky“
ROMANES
- Kurz má šestnáct lekcí
 - Probíhá on-line formou v aplikaci Teams
 - Termín: od 6. září do 20. prosince 2023
 - každou středu od 18:00 – 18:45
 - Kurz je pro veřejnost a zdarma.
 - Povede ho Iveta Kokyová a Máša Podlahová Bořkovicová
 - Kurz pořádá za podpory Úřadu vlády ČR Nová škola, o. p. s.
 - Hlaste se na marie.borkovcova@novaskolaops.cz

Úřad vlády České republiky Projekt byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky.

NOVÁ ŠKOLA, o. p. s.
Obecně prospěšná společnost Nová škola je nezisková organizace, která od roku 1996 podporuje inkluzivní vzdělávání menšin, cizinců či jinak sociálně či kulturně znevýhodněných dětí a mládeže.

Adresa redakce
Romano hangos
a
Společenství Romů
na Moravě
Cejl 460/35,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz
číslo účtu:
2300661977/2010

Jihomoravský kraj

MINISTERSTVO
KULTURY

B | R | N | O |

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s finanční podporou Ministerstva kultury, Jihomoravského kraje a Statutárního města Brna.
Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Tomáš Ščuka. Grafická úprava a sazba: Radim Šašinka.

Adresa redakce: Cejl 460/35, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: romanohangos@gmail.com, Elektronická verze: www.srnm.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s., Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.